

Maa- ja mullakasutuse, sh maahõive otsuseid toetava juhtimissüsteemi loomise jaoks tausta ja tervikpildi koondülevaade

Ülevaade projekti täitmisest

Evelin Jürgenson, Kätlin Põdra, Kärt Metsoja, Birgit Triik

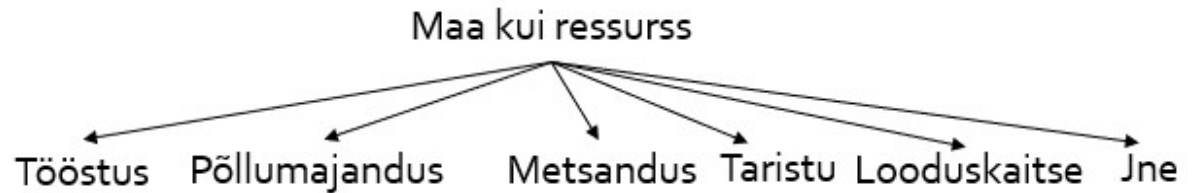
10.03.2025

Koondülevaate eesmärk

- I Eesmärk on kaardistada riigi ees olevad maa- ja mullakasutuse, sh maahõive temaatikaga seonduvad rahvusvahelised ja riiklikud eesmärgid, kohustused ja vajadused.
- I Tulemus saab muu hulgas olema sisendiks maakasutuse ja -hõive teemaliste edasiste tegevuste planeerimisel ning lähteülesannete koostamisel.

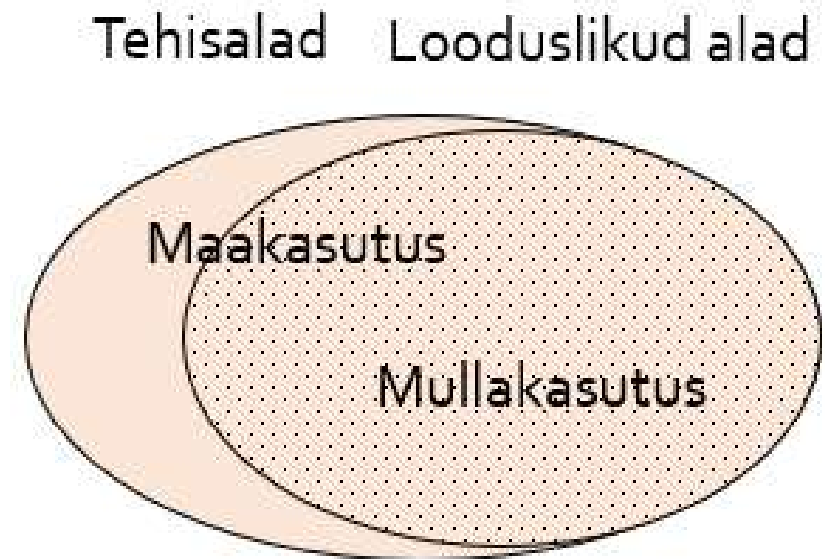
Maakasutus

- | Maad on vaja kõikide tegevuste/poliitikate elluviimiseks
  - | Erinevad maakasutuse kategooriad (haritav maa, mets, rohumaa jne)
- | Maakasutuse muutus
  - | Ühest kategooriast teise üle minek (nt haritav maa läheb metsaks)
  - | Sama kategooria sees muutus (haritavaal maal vahetub intensiivne kasutus vähem intensiivsemaga)

Mullakasutus

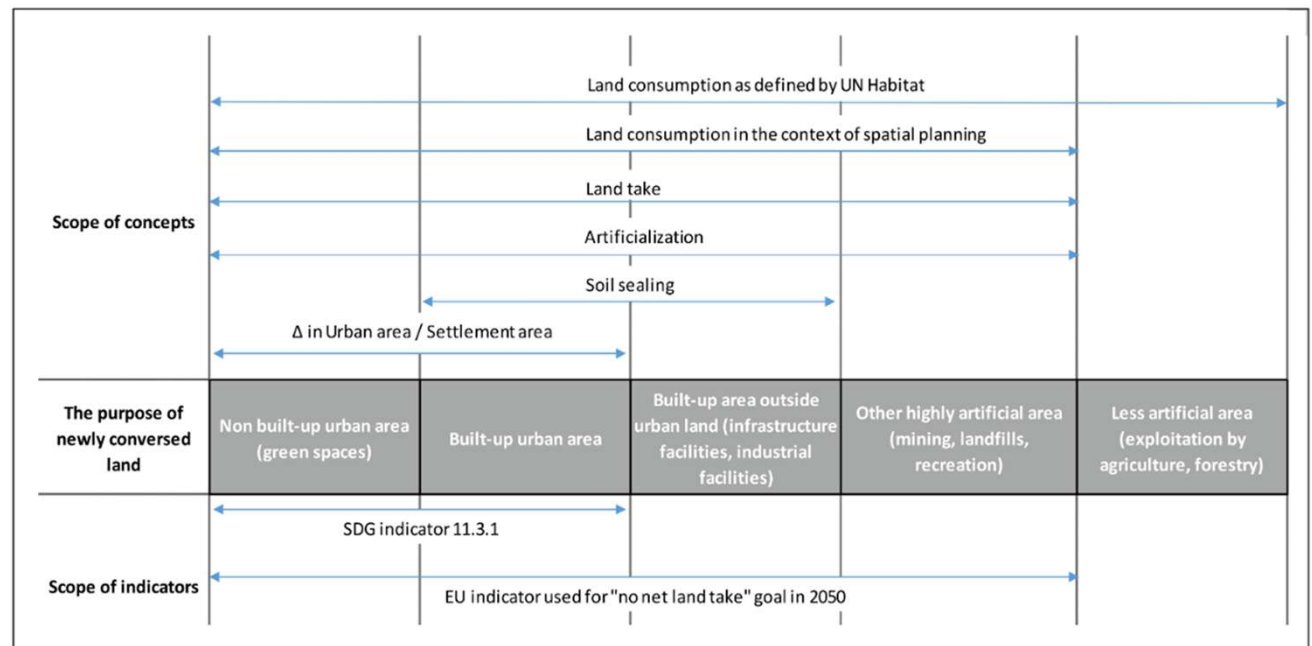
- | Mulla kasutamine on elu säilimiseks ülioluline.
- | Maakasutus eeldab üldjuhul ka mulla kasutamist
  - | tehislike alade kasutamisel ei pruugi kaasneda mullakasutust
- | Looduslike alade muutmisel tehislikeks väheneb muldade hulk

Maahõive (*land take*)

I Maakasutuse muutus looduslikust tehislikuks, aga see mõiste vajab sisustamist.

- I Maa tarbimine
- I Maahõive
- I Maakasutuse muutmine tehislikuks
- I Muldade katmine
- I Asustusalad

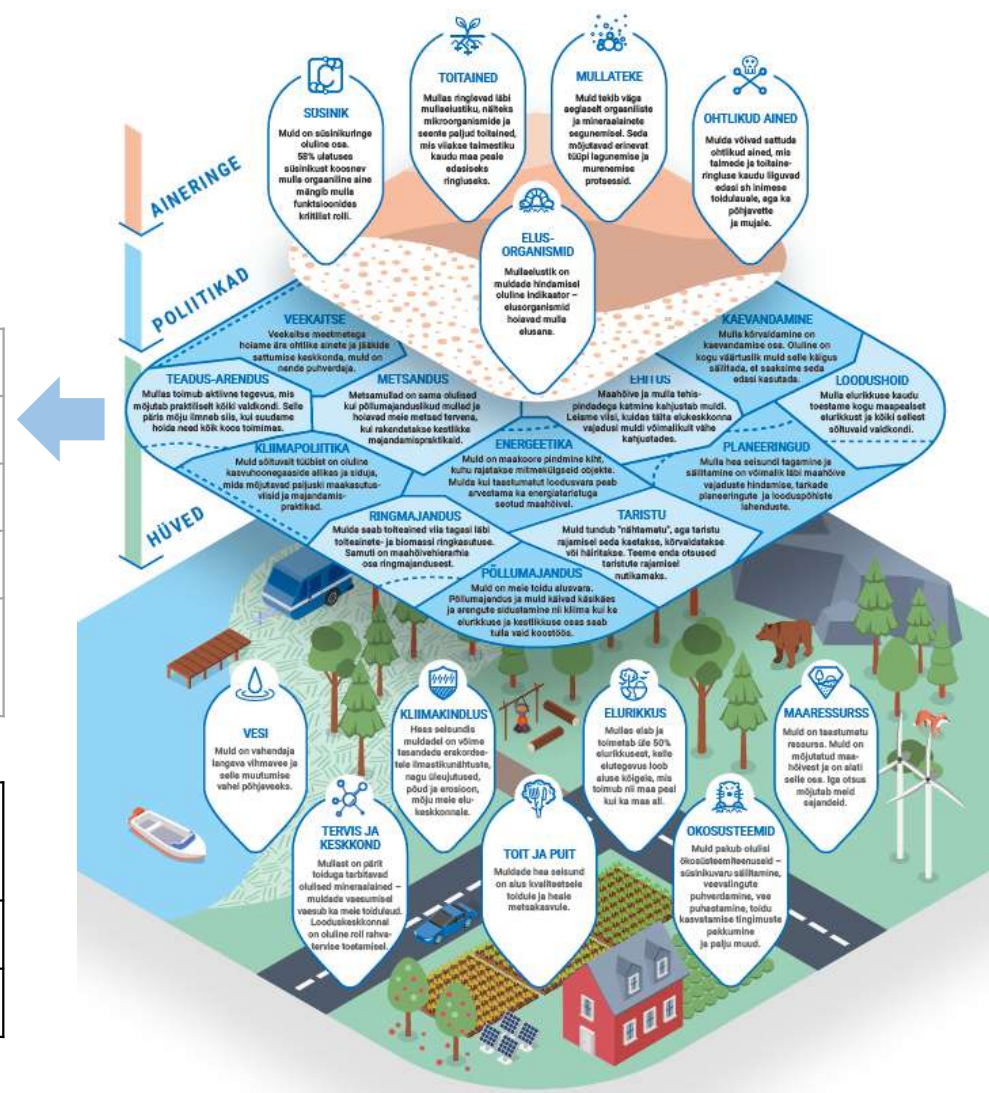
Marquard, Elisabeth; Bartke, Stephan; Gifreu i Font, Judith; Humer, Alois; Jonkman, Arend; Jürgenson, Evelin; Marot, Naja; Poelmans, Lien; Repe, Blaž; Rybski, Robert; Schröter-Schlaack, Christoph; Sobocká, Jaroslava; Tophøj Sørensen, Michael; Vejchodská, Eliška; Yiannakou, Athena; Bovet, Jana (2020). Land Consumption and Land Take: Enhancing Conceptual Clarity for Evaluating Spatial Governance in the EU Context. Sustainability, 12 (19), 1–21. DOI: [10.3390/su12198269](https://doi.org/10.3390/su12198269).

Poliitikate, strateegiate ja teiste materjalide koondamine

- Tabel materjalide koondamiseks
  - Sisend ministriumitest ja ametkondadest

Kliimapolitiitika	Põllumajandus	Ringmajandus
Keskkond	Kaevandamine	Veekaitse
Metsandus	Energeetika	Teadus-arendus
Planeeringud	Ehitus	Tööstus
Muld	Taristu	Üldised ja liigitamata dokumendid

Õiguslikult siduvad (EL)	Õiguslikult siduvad (riiklikult)	Ei ole õiguslikult siduvad

Esialgsed tähelepanekud

I Sõnastatud on eesmärgid, aga üldiselt

I Looduse taastamise määrus:

- I Liikmesriigid kehtestavad taastamismeetmed, mis on vajalikud, et parandada heasse seisundisse I lisas loetletud elupaigatüüpide esinemiskohad, mis ei ole heas seisundis. 2030. aastaks kehtestatakse taastamismeetmed **vähemalt 30 % selliste elupaigatüüpide kogupindalast, mis ei ole heas seisundis, 2040. aastaks 40% ja 2060. aastaks 90 %**. Eraldi eesmärgid liigilisele mitmekesisusele (linnud põllumajandusmaal, tolmeldajad).

I Energiamaajanduse arengukava aastani 2035 (eelnõu)

- I Päike 812 MW 2023 – 4000 MW 2050
- I Maismaatuul 317 MW 2023 – 3000 MW 2035
- I Lähtudes ENMAK 2035 KSH aruande lisas 4 ptk 5.1 toodud olemasolevate tuuleparkide näitajatest oli 2022. aastal maismaatuuleparkide (kokku 310 MW) üldpindala kokku **1002 ha maad** (3,232 ha/MW), sh **tuulikute all oli kokku 62 ha maad** (0,2 ha/MW). ENMAK 2035 kavandatud tegevuste tulemusel on aastaks maismaatuuleparke 9 korda rohkem (2850 MW) **kokku maa vajadusega 9 211 ha, sh tuulikute all kokku 570 ha** (nt Ülemiste järve pindala on 9600 ha).
- I Erinevate uuringute põhjal vajab tuuleenergeetikas üks installitud MW umbes 200–5000 m² maad. Ühe turbiini maavajadus on umbes 1600 m².

EL direktiiv

Siseriiklik
regulatsioon

Ruumiline
paiknemine

Kas kooskasutus
või konkurents?

Arengukava
eesmärk

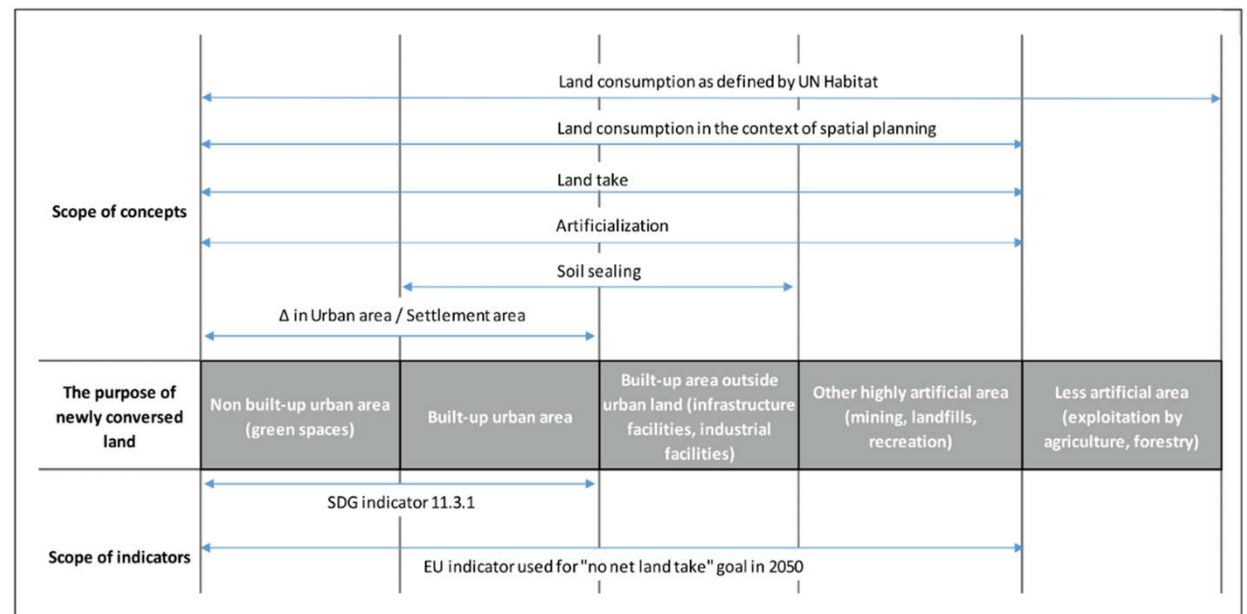
Ruumiline
paiknemine

Kas kooskasutus
või konkurents?

Mõisted vajavad sisustamist

- | Maahõive
- | Muldade katmine
- | Väärtuslik põllumajandusmaa
- | Pruunalad (*brownfields*)
- | ...

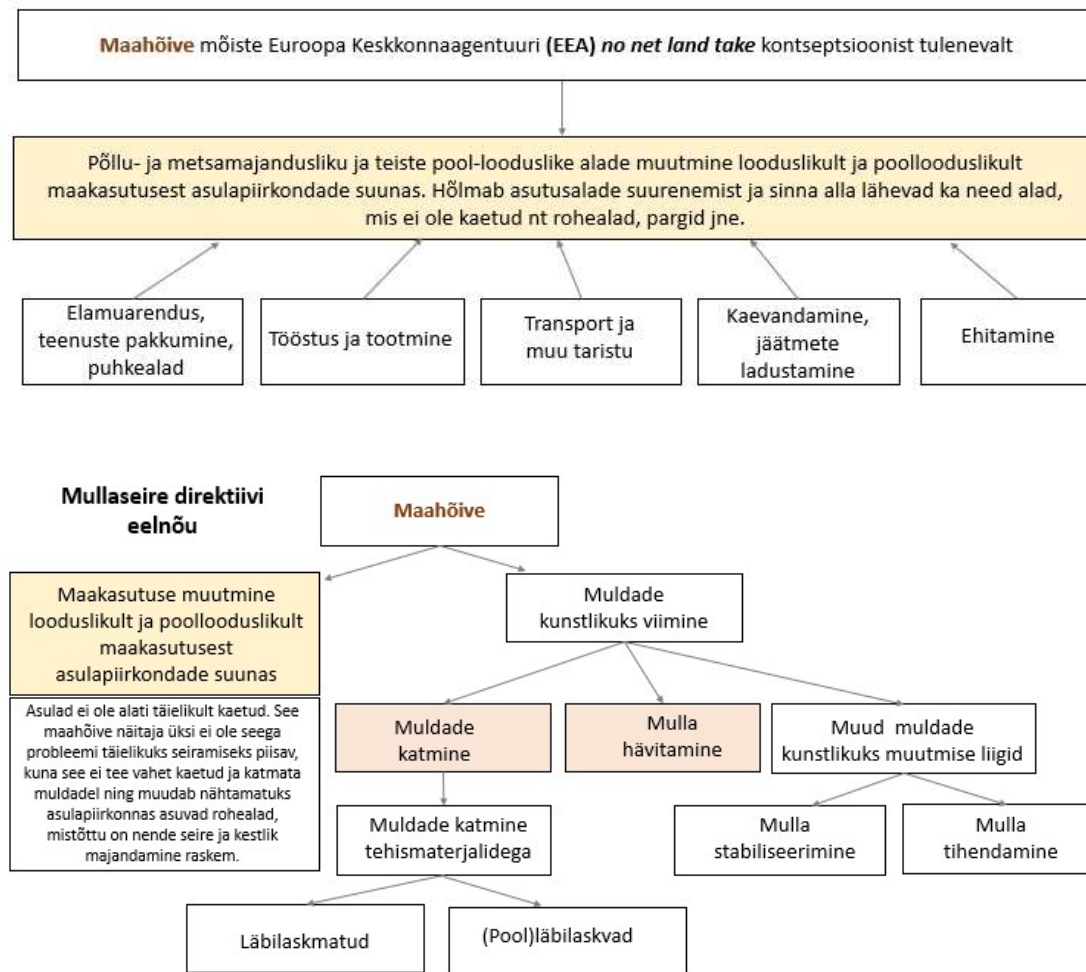
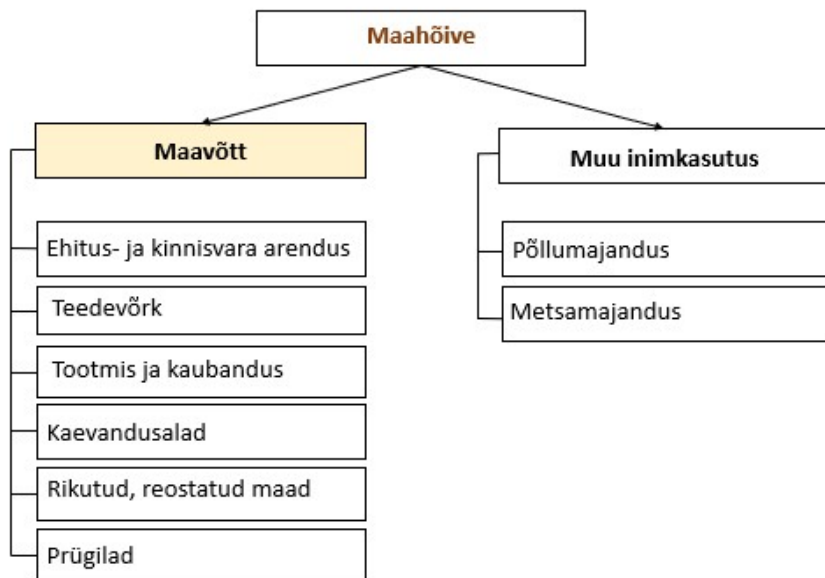

Marquard, Elisabeth; Bartke, Stephan; Gifreu i Font, Judith; Humer, Alois; Jonkman, Arend; Jürgenson, Evelin; Marot, Naja; Poelmans, Lien; Repe, Blaž; Rybski, Robert; Schröter-Schlaack, Christoph; Sobocká, Jaroslava; Tophøj Sørensen, Michael; Vejchodská, Eliška; Yiannakou, Athena; Bovet, Jana (2020). *Land Consumption and Land Take: Enhancing Conceptual Clarity for Evaluating Spatial Governance in the EU Context*. Sustainability, 12 (19), 1–21. DOI: [10.3390/su12198269](https://doi.org/10.3390/su12198269).

Maahõive - *land take*

Eesti keskkonnakasutuse välismõjude rahasse hindamise analüüsi I etapi lõpparuanne (2018)

Maahõivehierarhia

Säästlikum maakasutus

- Kasutada maad säästlikumalt kui see on juba kasutuses
  - Intensiivse põllumajanduse asemel nt loodusõbralikum tootmine.
  - Metsanduses kasutada kliimasõbralikke maakasutusviise.
  - Tehisalade rohestamine, mis aitab taastada elurikkust.
  - Kaetud pindade asemel vett (pool)läbilaskvad pinnad.

Eesmärgist tulenev otsustamine

- I Kas alati ja igal pool on võimalik kasutada maakasutusotsuste tegemisel universaalset otsustusraamistikku?
  - Korraga ei saa teha maakasutuse otsust mitmest samal tasemel olevast eesmärgist tulenevalt.
  - Määrama peab ära peamise eesmärgi, millest tulenevalt tuleb teha maakasutuse otsus.

Kui eesmärgiks on majanduse edendamine, siis saame seda teha võimalikult kliimasõbralikult, looduskeskkonda hoidvalt, jne.

1. Majanduse edendamine
2. Looduskeskkonna kaitsmine

Kui eesmärgiks on looduse kaitsmine, siis saame seda teha nt majandust toetavalt.

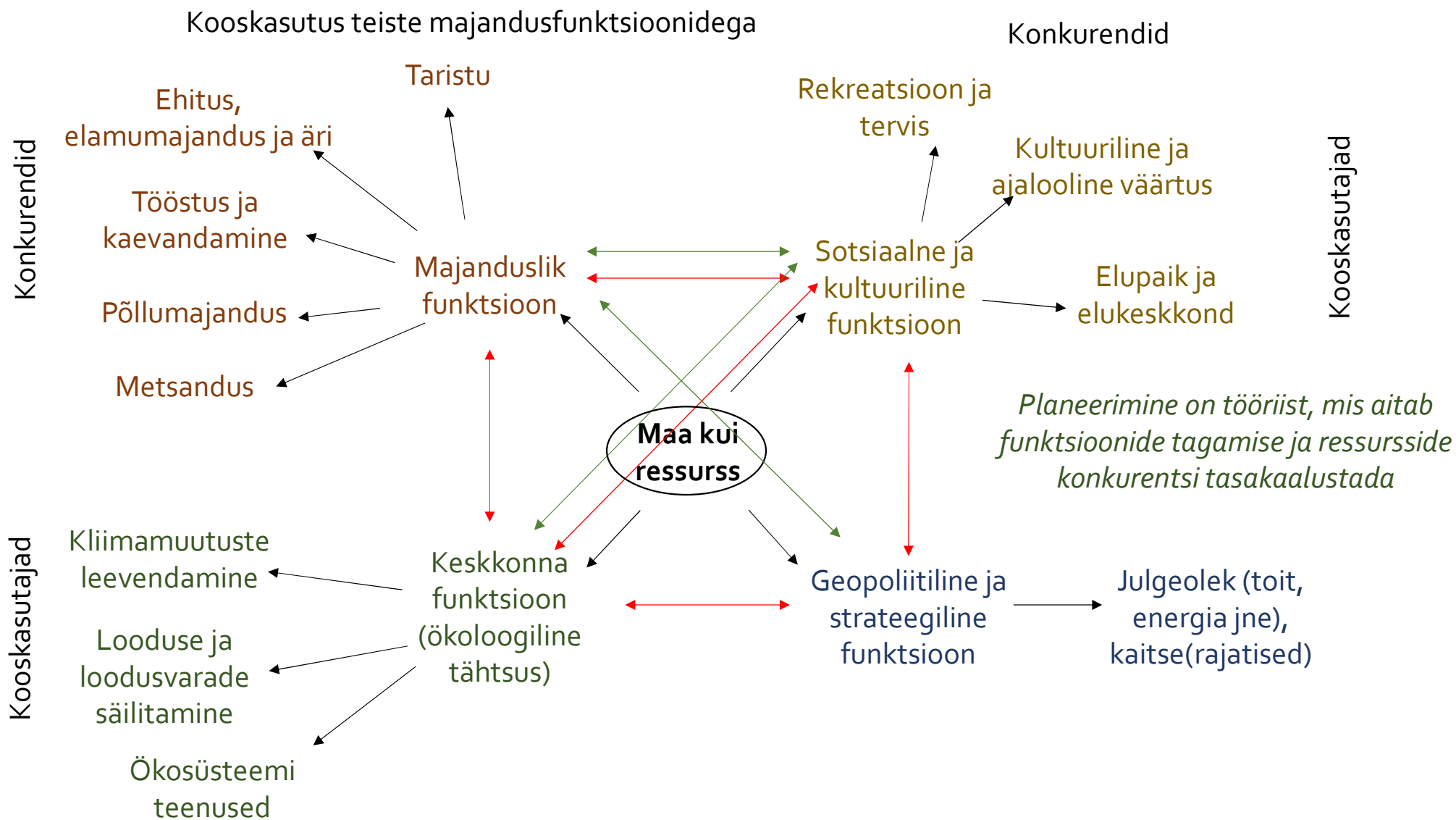
1. Looduskeskkonna kaitsmine
2. Majanduse edendamine

Maakasutuse konfliktid

Ekraanitõmmis filmi "Tõde ja õigus" trailerist.

- I Maakasutuse konflikt on erinevate eesmärkide ja/või huvigruppide huvide põrkumine seoses maa kasutamisega.
- I Maakasutuse konfliktid tekivad ressursi piiratusest ja vastandlikest huvidest .
- I Maakasutuse vastuolud võivad tekkida
  - I Funktsioonist tulenevalt
    - I Majanduslik areng - looduskaitse
    - I Põllumajandusmaa - metsamaa
    - I Kliimaeesmärgid: roheenergia (tuulikud, päikesepargid) - põllu- ja metsamaad
  - I Huvist tulenev
    - I Avalik huvi - erahuvi
    - I Erahuvi - erahuvi
- I Käesolevas töös käsitletakse maakasutuse vastuolusid funktsioonist tulenevalt.

Aitäh!

